

Wolfgang Borchert

Tűzifa holnapra

Becsukta maga mögött az emeleti kijárat ajtaját. Halkan csukta be az ajtót maga mögött, kerülve minden feltűnést, mivel arra készült, hogy véget vet az életének. Annak az életnek, amelyet nem ért, s amelyben nem talál megértésre. Azok nem értik, akiket szeret. És épp ezt nem tudja elviselni, ezt az értetlen egymás kerülgetését azokkal, akiket szeret.

De volt még más is, ami egyre csak nőtt és mindent benőtt, s amit nem lehetett félretolni.

Ez az, amitől éjszaka sírhat, anélkül hogy azok, akiket szeret, meghalának. Ez az, ami láttatja vele, hogy az anyja, akit szeret, megöregedett, s hogy ő látja ezt. Ez az, amitől együtt ülhet a többiekkel a szobában, nevetgélhet velük, s közben magányosabb, mint valaha. Ez az, amitől a többiek nem hallják a lövéseket, pedig ő hallja azokat. S hogy a többiek nem akarják azokat hallani. Ez az az értetlen egymás kerülgetése azokkal, akiket szeret, amit nem tud elviselni.

Most tehát ott állt a lépcsőházban és készült indulni a padlásra, hogy véget vessen az életének. Azon töprengett egész éjszaka, milyen formában tegye ezt meg, és arra az elhatározásra jutott, hogy mindenekelőtt fel kell mennie a padlásra, mivel ott egyedül van az ember, márpedig ez előfeltétele minden továbbinak. Ahhoz, hogy főbe lője magát, nincsenek eszközei, a mérgezés pedig túl bizonytalan. Semmi se lehetne nagyobb lebögés, mint ha egy orvos révén visszatérne az életbe, s el kel-

lene viselnie a szemrehányóan sajnálkozó arckifejezését mindazoknak, akik annyira szeretik és féltik. Úgy vélte, az, hogy vízbe fojtsa magát, túl patetikus, az pedig, hogy kivesse magát az ablakból, túl hektikus. Nem, az lesz a legjobb, ha felmegy a padlásra. Ott egyedül van az ember. Ott csend van. Ott nincs semmi felhajtás, ott nem kelt feltűnést. És ami a legfontosabb, ott van a tetőszerkezet keresztgerendája. És a ruháskosár a szárítókötéllel.

Amikor halkan behúzta maga mögött az emelet kijárat ajtaját, tétovázás nélkül a lépcsőkoriát felé nyúlt, és elindult lassan felfelé. A lépcsőház fölé épített kúp alakú üvegtetőn keresztül, amelybe pókháló-finomságú drótfonat volt beleszőve, halvány égbolt volt kivehető, s az idefent, közvetlenül a tető alatt volt a legvilágosabb.

Erősen megmarkolta a tiszta, világosbarna lépcsőkoriátot, s halkan és feltűnés nélkül elindult felfelé. Ekkor észrevett a lépcsőkoriáton egy széles fehér csíkot, amely valamelyest talán inkább sárgás volt. Megállt, megérintette az ujjával háromszor, négyszer. Aztán lenézett. A fehér csík végig ott volt a koriáton. Kicsit előrehajolt: igen, a csíkot nyomon lehetett követni egészen a legalsó, sötétebb szintekig. Ott ugyan barnásabb lett, ám egy egész árnyalattal világosabb maradt a koriát fájánál. Néhányszor megfuttatta az ujját a fehér csíkon, aztán hirtelen azt mondta: Erről bizony teljesen megfeledkeztem.

Leült a lépcsőre. Épp azon vagyok, hogy véget vessek az életemnek, erről pedig majdnem megfeledeztem. Jóllehet az én művem volt. Karlheinz kicsi reszelőjével csináltam. Jól marokra fogtam, aztán sebes tempóban leszáguldottam a lépcsőn, s közben a reszelőt alaposan belemélyesztettem a korlát puha faanyagába. A fordulónál – a fékezés végett – még sokkal erősebben nyomtam. Amikor leértem, mély, igen mély vajat futott végig a lépcsőkorláton a padlástól a földszintig. Az én művem volt. Este kikérdeztek minden gyereket. Az alattunk lakó két lányt, Karlheinzet és engem. És a szomszéd fiút. A tulajdonosnő azt mondta, ez minimum negyven márka költséget jelent. De a szüleink tudták, hogy ezt egyikünk se művelhette. Az ilyesmihez éles szerszám kell, olyanul viszont egyikünk se rendelkezik, ezt pontosan tudták. Különben sincs olyan gyerek, aki a saját házában a lépcsőkorlátjában tesz kárt. Pedig hát én tettem. Én, azzal a kicsi, hegyes reszelővel. Mivel egyik család sem volt hajlandó kifizetni a lépcsőkorlát kijavításához szükséges negyven márkát, a tulajdonosnő családonként öt márkával többet írt fel a következő havi lakbérszámlára, és az erősen megroggalt lépcsőház helyreállítási költségeire hivatkozott. Ebből a pénzből aztán az egész lépcsőházba linóleum padlóburkolat került. Daus asszony pedig új kesztyűt kapott a korlát szilánkjain szétszakadt régi helyett. Jött egy iparos, aki simára csiszolta a vajat széleit, majd begittelte a bemélyedést. A padlástól a földszintig. És ez az én, az én művem volt. S most, amikor épp azon vagyok, hogy véget vessek az életemnek, majdnem megfeledeztem erről.

Leült a lépcsőre és elővett egy darab papírt. Azt a dolgot a lépcsőkorláttal én műveltem, írta rá a cédulára.

Felülre pedig ezt írta: Kaufmann háztulajdonos asszony részére. Elővette a zsebéből az összes pénzt, mind a huszonkét márkát, és beletekerte a papírdarabba. Aztán belesüllyesztette a csomagot a kicsi mellzsebébe. Itt biztosan rábukkannak, gondolta, itt mindenképpen rá kell bukkanniuk. Arról teljesen megfeledezett, hogy alighanem már senki se fog emlékezni a dologra. Megfeledezett róla, hogy azóta már eltelt tizenegy év, erről megfeledezett. Felállt, a lépcső nyikorgott egy kicsit. Ideje volt felmenni a padlásra.

A lépcsőkorlát-ügyet elintézte, indulhatott immár felfelé. Ekkor még egyszer ki akarta mondani magának hangosan, hogy nem bírja tovább ezt az értetlen egymás kerülgetését azokkal, akiket szeret, hogy aztán megtegye a dolgot. Azután majd meg fogja tenni.

Odalent kinyílt egy ajtó. Hallotta, amint az anyja ezt mondja: – És figyelmeztessd, hogy ne feledkezzon meg a mosóporról. Hogy semmiképp se feledkezzon meg a mosóporról. Mondd meg neki, hogy a fiú egyenest azért indult útnak a kordéval, hogy tűzifát hozzon a holnapi mosáshoz. Mondd meg neki, apa számára nagy megkönnyebbülés, hogy már nem neki kell elmennie fáért a kordéval, most, hogy a fiú újra itt van. A fiú ma egyenest ezért indult útnak. Apa azt mondja, ez majd kedvére való dolog lesz. Nem volt rá módja a hosszú évek során. De most elmehet fáért. Minekünk hozza. A holnapi mosáshoz. Mondd meg neki, hogy a fiú egyenest ezért indult útnak a kordéval, s azt is, hogy meg ne feledkezzon nekem a mosóporról.

Hallotta, ahogy egy kislányhang válaszol. Majd azt, ahogy az ajtó becsukódik, a kislány pedig leszalad a

lépcsőn. Nyomon tudta követni, ahogy a gyerek kicsi keze végig ott siklik a lépcsőkoriáton, míg csak le nem ér. Azután már csak a lábdobogását hallotta. Majd csend lett. Hallható lett a zaj, amelyet a csend keltett.

Lassan elindult vissza a lépcsőn, fokról fokra, lassan, lefelé. Fáért kell mennem, mondta, hát persze, ez teljesen kiment a fejemből. Hiszen tűzifát kell hoznom, holnapra. Egyre

gyorsabban haladt lefelé a lépcsőn, s közben a kezével rövid egymásutánban paskolta a lépcsőkoriátot. A tűzifa, mondta, hisz el kell mennem tűzifáért. Minekünk kell. Holnapra. S az utolsó lépcsőfokokat már nagy szökkenésekkel vette. Egészen fent a vastag üvegtető áteresztett egy sápadt égdarabot. Ám odalent égve kellett hagyni a lámpákat. Mindennap.

Minden áldott nap.

Sápadtarcú fivérem

Még soha semmi nem volt ennyire fehér, mint ez a hó. Annyira fehér, hogy szinte már kék. Kékeszöld. Oly félelmetesen fehér. A nap szinte nem mert sárgának mutatkozni ettől a hótól. Még soha egyetlen vasárnap reggel nem volt ennyire tiszta, mint ez. Csak ott hátrébb állt egy sötétkék erdő. De a hó új volt és tiszta, mint egy vadállat szeme. Soha hó nem volt még ilyen fehér, mint ezen a vasárnap reggelen. Soha egyetlen vasárnap reggel nem volt ennyire tiszta. A világ, ez a havas vasárnapi világ nevetett. De valahol mégiscsak látszott egy folt. Egy férfi volt az, aki a hóban feküdt, kibicsaklattan, hasmánt és uniformisban. Egy köteg rongy.

Egy rongyos köteg bőr, csont, lábbeli- és ruhamaradék. Megszáradt vértől feketés-pirosan befrocskölödvé. Nagyon halott haj, parókaszerűen halott. A hóba ordította, ugatta, imádkozta ki magából az utolsó kiáltást: egy katona. Egy folt a minden vasárnap reggelek legtitiztábbikának soha nem látott hófehérségében. Hangulatot háborús festmény, részletgazdag, csábos kihívás egy akvarellre.

Vér és hó és nap. Hideg, hideg hó, benne meleg, gőzölgő vérről. És

mindennek felette a drága Nap. A mi drága Napunk. A világ összes gyereke azt mondja: a drága, drága Nap. És az most egy halottra süt le, aki az összes halott marionett soha meg nem hallott kiáltását ordítja: a néma, félelmetesen néma kiáltást. Ki az, aki közülünk..., kelj fel, sápadtarcú fivérem, ki az, aki képes közülünk elviselni a marionettek néma kiáltását, amikor azok a zsinórjaikról leszaggatva, idétlenül kibicsaklattan ott hevernek a színpadon? Ki, ó, ki képes elviselni közülünk a halottak néma kiáltását? Csak a hó képes erre, a jeges hó. És a Nap. A mi drága Napunk.

A leszakított marionett előtt ott állt egy másik, amelyik még ép volt. Még működőképes. A halott katona előtt ott állt egy élő. Ezen a tiszta vasárnap reggelen a soha nem látott fehér hóban az álló ezt a félelmetesen néma beszédet tartotta a fekvőnek:

Igen. Igen, igen. Igen, igen, igen. Most már vége a jókedvednek, öregem. Annak az örökös jókedvednek. Most már nem szólsz egy szót se, mi? És ugye már nem is nevensz, mi? Ha a nőcskéid tudnák, milyen szánalmasan festesz most, öregem. Egészen

szánalmasan festesz a nélkül a jókedved nélkül. És ebben az idétlen testhelyzetben. Ugyan mért húzod olyan rémulten a térded a hasadhoz? Vagy úgy, a beleidbe kaptál egyet. Csurom egy vér vagy. Nagyon gusztustalanul festesz, öregem. Az egész uniformisodat összekented vele. Olyan, mintha fekete tintapacák lennének. Még jó, hogy a nőcskéid most nem látnak. Hisz mindig úgy odavoltál az uniformisodért, mintha rád öntötték volna. Attól fogva, hogy káplár lettél, már csak lakkos félcipőben jártál. Órákig suvickoltad az esti kimenők előtt. De most már nem mész a városba. A nőcskéid mások után futnak. Mert te már egyáltalán nem mész sehová, érted? Soha többé, öregem. Soha, soha többé. És nem is nevensz többé azzal az örökös jókedveddel. Most úgy heversz itt, mint aki háromig se tud elszámolni. Ez soványka, öregem, felettébb soványka. De jól van ez így, nagyon is jól. Mert nem mondod nekem soha többé, hogy „Sápadtarcú fivérem, Fityegő Szemhéj”. Most már soha, öregem. Mostantól már nem. Soha többé, annyi bizonyos. És a többiek nem fognak ünnepelni ezért. A többiek soha többé nem fognak nevetni rajtam, ha te azt mondod, „Sápadtarcú fivérem, Fityegő Szemhéj”. Ez pedig haszonnal jár, tudod? Ez a számomra egy nagy halom haszonnal jár, annyit mondhatok.

Engem ugyanis már az iskolában elkezdtek szekírozni. Úgy másztak rám, mint a tetvek. Mivel a szememnek van ez a kis hibája, s mert a szemhéjam lelóg. És mert a bőröm olyan fehér. Olyan tésztás. A mi farkónk már megint nagyon fáradtnak látszik, mondták mindig. A lányok pedig mindig azt kérdezték, hogy máris alszom-e. Hisz az egyik szemem már csukva van. Álmos, mondták, képzeld,

azt mondták, álmos vagyok. Szeretném tudni, kettőnk közül most ki az álmos. Te vagy én, mi? Te vagy én? Most ki a „Sápadtarcú fivérem, Fityegő Szemhéj”? Mi? Ugyan ki, öregem, te vagy én? Netán én?

Mikor becsukta maga mögött a bunker ajtaját, egy tucat szürke arc bújott elő feléje a vackokból. Az egyik arc az őrmesteré volt. Megtalálta, hadnagy úr? kérdezte a szürke arc, és borzalmasan szürkének látszott. Igen. A fenyvesben. Haslövés. Behoztuk?

Igen. A fenyvesben. Igen, persze. Be kell hozni. A fenyvesben van. A tucat szürke arc eltűnt. A hadnagy a vaskályha mellett ült és tetvészkedett. Éppúgy, ahogy az előző este. Az előző este is tetvészkedett. Jött a parancs, valaki menjen át a zászlóaljhoz. Legjobb, ha a hadnagy, ő maga. Miközben kibújott az ingéből, hallgatózott. Lőttek. Még sose lőttek ennyire. És amikor a küldönc távozóban ismét feltépte az ajtót, meglátta az éjszakát. Éjszaka ennyire sötét még sose volt, gondolta. Heller altiszt megint csak a száját jártatta. Egyvégtében a nőcskéiről mesélt. És akkor ez a Heller azt mondta azzal az örökös jókedvvel: Hadnagy úr, én nem mennék át a zászlóaljhoz. Én előbb dupla adag ellátmányt kérnék. Hisz xilofonozni lehet az ön bordáin. Siralmas, ahogy ön kinéz. Ezt mondta Heller. A többiek pedig alighanem mind vigyorogtak a sötétben. Valakinek azonban mennie kellett a zászlóaljhoz. Ekkor megszólalt ő maga: Na, Heller, akkor hűtse le kicsit a jókedvét. Heller pedig azt mondta: Igenis. Ez volt minden. Ennél többet sose mondtak. Egyszerűen csak: Igenis. És akkor Heller elment. És aztán Heller nem jött vissza.

A hadnagy kibújott az ingéből. Hallotta, amint odakint visszatérnek.

A többiek. Hellel. Soha többé nem mondja már nekem, hogy „Sápadt-arcú fivérem, Fityegő Szemhéj”, sutogta a hadnagy. Mostantól ezt nekem

soha többé nem mondja. Egy tetű került a hüvelyujjkörmei közé. Pattintás. A tetű kimúlt. A hadnagy homlokán ott maradt egy kicsi vérfücskenet.

Radi

Ma éjjel nálam járt Radi. Szőke volt, mint mindig, és nevetett azzal a puha, széles arcával. A két szeme is olyan volt, mint mindig: kissé félénk és kissé bizonytalan. Az a pár szőke borosta is ott volt az állán.

Minden olyan volt rajta, mint mindig.

De hisz te meghaltál, Radi, mondtam.

Igen, felelte, kérlek, ne nevedd.

Mért nevetnék?

Mindig nevetgéltek rajtam, tudom én jól. Mivel olyan furcsán rakom a lábam járás közben, s mivel iskolába menet csupa olyan lányról beszéltem, akiket egyáltalán nem is ismertem. Ezen aztán mindig is nevettek. Mint ahogy azon is, hogy kicsit mindig félénk voltam, ezt egész pontosan tudom.

Már régóta halott vagy?, kérdeztem.

Nem, egyáltalán nem, mondta. De télen estem el. Nem tudtak rendesen elföldelni. Hiszen fagyott volt minden. Minden kőkeményre volt fagyva.

Hát persze, hisz Oroszországban estél el, ugye?

Igen, mindjárt az első télen. Ne nevedd ki, kérlek, de nem valami kellemes dolog Oroszországban halottnak lenni. Nekem ott minden olyan idegen. A fák olyan idegenek. Olyan szomorúak, tudod? Többnyire égerfák. Ott, ahol fekszem, csupa szomorú égerfa áll. És néha a kövek is sőhajtoznak. Azért, mert csak kény-

telenségből orosz kövek. Az erdők pedig jajonganak éjjelente. Mivel csak kénytelenségből orosz erdők. És a hó is jajong. Mert csak kénytelenségből orosz hó. Igen, minden idegen. Minden annyira idegen.

Radi ült az ágyam szélén, és hallgatott.

Talán mindezt csak azért érzed így, mivel halottnak kell lenned, mondtam. Rám nézett: Gondolod? Ó, nem, hidd el, minden oly borzasztóan idegen. Minden. A térdére pillantott. Minden annyira idegen. Még az ember maga is.

Saját maga is?

Igen, kérlek, ne nevedd. Ugyanis ez így van. Épp ez az, hogy az ember saját maga oly borzasztóan idegen. Ne nevedd, hidd el, épp ezért jöttem el hozzád ma éjjel. Hogy megbeszéljem veled ezt a dolgot.

Velem?

Igen, kérlek, ne nevedd, épp veled. Hisz te pontosan ismersz, nem?

Eddig legalábbis úgy gondoltam.

Csak nyugalom. Egész pontosan ismersz. Úgy értem, azt, hogy milyen a kinézetem. S nem, hogy milyen vagyok. Úgy gondolom, azt, hogy milyen a kinézetem, igenis tudod, nem?

Igen, szőke vagy. Az arcod telt.

Nem, mondd csak nyugodtan, hogy puha arcom van. Jól tudom, hogy így van. Tehát...

Igen, puha arcom van, amely mindig nevet, s közben széles.

Igen, igen. Na és a szemem?

A szemed mindig kissé... kissé szomorú és sajátos volt...

Nem kell hazudnod. Igen félénk és bizonytalan szemem volt, mert sohasem tudtam, elhiszitek-e nekem mindazt, amit a lányokról mesélek. S egyéb? Mindig sima volt az arcom?

Nem, nem volt az. Az álladon mindig volt néhány szőke borosta. Úgy gondoltad, hogy senki se látja. De mi mindig láttuk.

És nevettek.

És neveltünk.

Radi ült az ágyam szélén, és a tenyerével a térdét dörgölte. Igen, suttofta, ilyen voltam. Egészen ilyen.

S akkor hirtelen rám nézett azzal a félénk szemével. Megtennél nekem egy szívességet, igen? De kérlek, ne neved – kérlek.

Gyere velem.

Oroszországba?

Igen, egész gyorsan oda lehet érni. Egyetlen pillantás az egész. Csak mert még mindig ilyen jól ismeresz, kérlek.

Megragadta a kezemet. Úgy éreztem, mintha hóval érintkeztem volna. Egészen hűvös volt. Egészen laza. Egészen könnyű.

Néhány égerfa között álltunk. Hevert ott valamilyen világos holmi. Gyere, mondta Radi, ott fekszem én. Én csak egy emberi csontvázat láttam, olyat, amelyet még az iskolából ismertem. Egy zöldesbarna fémdarab hevert mellette. Ez a páncélsisakom, mondta Radi, csupa rozsdá, és a moha is benőtte. Aztán a csontváz felé intett. Ne neved, kérlek, mondta, de ez én vagyok. Képes vagy ezt megérteni? Ismersz engem, ez biztos. Akkor mondd meg magad: lehetek én ez itt? Vélneél, hogy én vagyok? Nem találod rettenetesen idegnek? Hisz nincs rajtam semmi ismerős dolog. Már

egyáltalán nem vagyok felismerhető. Mégis én vagyok az. Kizárt, hogy más legyen. De képtelen vagyok felfogni. Oly borzalmasan idegen. Ahhoz, ami régebben voltam, ennek nincs semmi köze. Ne, kérlek, ne neved, de nekem itt minden oly borzalmasan idegen, annyira érthetetlen, annyira távoli. Leült a sötét földre, és szomorúan nézett maga elé.

A korábbi dolgokhoz ennek már nincs semmi köze, mondta, semmi, az égvilágon semmi.

Aztán az ujjhegyeivel felcsípett valamennyit a sötét földből, és megszagolta. Idegen, suttofta, egészen idegen. Felém nyújtotta a földet. Az olyan volt, mint a hó. Olyan volt, mint Radi keze, amellyel az imént megragadott: egészen hűvös. Egészen laza. Egészen könnyű.

Szagold meg, mondta.

Vettem egy mély lélegzetet.

Na?

Föld, mondtam.

És?

Kicsit savanykás. Kicsit keserű. Igazi föld.

De ugye idegen? Hát nem teljesen idegen? És nem undorító, nem?

Mélyen belélegeztem a földszagot. Hűvös volt, laza és könnyű. Kicsit savanyú. Kicsit keserű.

Jó szag, mondtam. Földszag.

Nem utálatos? Nem idegen?

Radi félénk szemmel nézett rám. De hát annyira utálatos szaga van.

Szagoltam.

Nem, minden földnek ilyen a szaga.

Úgy gondolod?

Mindenképpen.

És nem érzed undorítónak?

Nem, kimondottan jó szaga van, Radi. Szagold csak meg alaposabban.

Ujjhegyei közé csippentett egy keveset, majd megszagolta.

Minden földnek ilyen szaga van?, kérdezte.

Igen, mindnek.

Mély lélegzetet vett. Mélyen bele- dugta az orrát a földdel teli tenyerébe és lélegzett. Aztán rám nézett. Igazad van, mondta. Talán mégiscsak egészen jó szaga van. Viszont mégis idegen, ha arra gondolok, hogy ez itt én vagyok, mégis borzasztóan idegen, hidd el. Radi ült és szagolt, megfeledezett rólam, s csak szagolt és szagolt

és szagolt. És egyre ritkábban mondta azt, hogy idegen. És egyre halkabban mondta. Csak szagolt és szagolt és szagolt. Én ekkor lábujjhegyen hazatértem. Reggel fél hat volt. Az előkertben mindenütt kilátszott a hó alól a föld. Húvös volt. És laza. És könnyű. És jó szagú. Felkeltem és vettem egy mély lélegzetet. Jó szagú, Radi, sutogtam. Tényleg jó szagú. Olyan a szaga, mint az igazi földnek. Egészen nyugodt lehetsz.

Két férfi

Volt egyszer két ember. Amikor két- évesek voltak, két kézzel verték egymást.

Amikor tizenkét évesek voltak, botokkal verték egymást és köveket hajigáltak.

Amikor huszonkét évesek voltak, fegyverekkel lőtték egymásra.

Amikor negyvenkét évesek voltak, bombákat dobáltak.

Amikor hatvankét évesek voltak, baktériumokhoz folyamodtak.

Amikor nyolcvankét évesek voltak, meghaltak. Egymás mellé temették őket.

Amikor száz évvel később egy földigiliszta átrágtta magát mindkét síron, egyáltalán nem tűnt fel neki, hogy itt két embert temettek el. Ugyanaz a föld volt. Ugyanaz a föld az egész.

A cseresznye

A falon túlról csörömpölés hallatszott. Most megeszi az összes cseresznyét, amit nekem tettek félre, gondolta. Pedig én vagyok az, akinek láza van. Anya szándékosan rakta ki a cseresznyét az ablak elé, hogy jól hűljön le. Apa pedig most elhajította a poharat. És nekem lázam van. A beteg felállt. Lassan araszolt előre a fal mentén. Aztán az ajtón át látta, hogy az apa a földön ül. Merő cseresznyelé volt a keze. Merő cseresznyelé, gondolta a beteg, az van rajta mindenhol. Cseresznye.

Pedig nekem tartogatták, hogy meg- egyem. Hisz nekem van lázam. Az egész keze merő cseresznyelé. Bizonyára jól lehűlt már a cseresznye. Hisz anya szándékosan rakta ki az ablak elé. A lázam miatt. Erre föl apa megeszi nekem az összeset. És most ott ül a földön, és merő cseresznyelé a keze. Nekem pedig lázam van. Neki viszont ott van a kezén a hideg cseresznyelé. A finom, hideg cseresznyelé. Bizonyára teljesen lehűlt. Hiszen csakis ezért volt az ablak előtt. A lázam miatt.

Belekapaszkodott a kilincsbe. Amikor az megcsikordult, az apa felnézett. De hát, fiam, neked ágyban a helyed. Lázás vagy, fiam. Feküdj nyomban vissza az ágyba. Minden merő cseresznye, suttogta a beteg. Ránézett az apa kezére. Minden merő cseresznye.

Feküdj nyomban vissza az ágyba, fiam. Az apa megpróbált felállni, és eltorzult az arca. A kezéről csöpögött a lé. Merő cseresznye, suttogta a beteg. Mind az én cseresznyém. Lehűlt?, kérdezte hangosan. Igen? Bizonyára már jól lehűlt, ugye? Hisz anya szándékosan rakta ki az ablak elé, hogy jól hűljön le. Hogy jól lehűljön.

Az apa gyámoltalanul nézett fel rá odalentről. Bágyadtan elmosolyodott. Nem bírok lábra állni, mosolygott, és eltorzult az arca. Nagyon ostoba helyzet, szó szerint nem tudok lábra állni. A beteg az ajtóba kapaszkodott. Az ajtó csendesen ide-oda moccant a beteg dülöngélésétől. Jól lehűlt már?, suttogta, igen? Ugyanis eles-tem, mondta az apja. De nyilván csak az ijedség teszi. Teljesen lebénultam, mosolygott. Csakis az ijedségtől van. Mindjárt jobb lesz. Akkor majd vissza-

viszlek az ágyadba. Sürgősen vissza kell feküdnöd. A beteg az apa kezére nézett.

Á, semmiség az egész. Csak egy kis vágás. Mindjárt rendbe jön. A bögre miatt van, legyintett az apa. Felnézett, és eltorzult az arca. Remélem, anya nem pöröl majd érte. Pont ezt a bögrét imádtá annyira. Én meg most összetörtem. Éppen ezt a bögrét, amit annyira szeretett. Ki akartam öblíteni, s közben elcsúsztam. Csak ki akartam öblíteni egy kis hideg vízzel, hogy aztán beletegyem a cseresznyédet. Egy üvegpohárral nehéz bánni ágyban fekvé. Azzal ágyban fekvé nehezen tud bánni az ember.

A beteg az apa kezére nézett. A cseresznye, suttogta, a cseresznyém? Az apa újfent megpróbált lábra állni. Mindjárt hozom, mondta. Mindjárt, fiam. Menj vissza gyorsan az ágyba a lázaddal. Máris hozom a cseresznyédet. Még mindig ott van az ablak előtt, hogy jól lehűljön. Azonnal hozom. A beteg a fal mentén visszabotorkált az ágyához. Amikor az apa bejött a cseresznyével, mélyen a takaró alá rejtette a fejét.

A szomorú muskátlik

Amikor megismerkedtek, sötét volt. Akkor a nő meghívta, s lám, most el is jött hozzá. A nő megmutatta neki a lakását, az asztalterítőket, az ágyhuzatokat, sőt, a tányérokat és villákat is, mindent, amije csak volt. De aztán amikor először ültek egymással szemben nappali megvilágításban, a férfi meglátta a nő orrát. Az az orr olyan, mintha odavarrták volna, gondolta. És egyáltalán nem hasonlít más orrokra. Olyan inkább, mint va-

lami kerti zöldség. Az ég szerelmére!, gondolta, ráadásul ezek az orrlyukak! Hiszen ezek között nincsen fikarcnyi szimmetria sem. És csipetnyi harmónia sincs közöttük. Az egyik szűk és ovális. A másik viszont egyenesen tátong, akár egy szakadék. Sötét és kerek és feneketlen. A férfi elővette a zsebkendőjét és megtörölgette a homlokát.

Nagyon meleg van, ugye?, kezdeményezett a nő.

Ó, igen, mondta a férfi, és a nő orrára pillantott. Nyilván úgy van odavarrva, gondolta újfent. Annyira idegennek látszik az arcához képest. És a bőr árnyalata is más, mint egyebütt. Sokkal intenzívebb. És az orrlyukak között tényleg nincs semmi harmónia. Vagy egészen újszerű harmónia van köztük, jutott eszébe, mint Picassónál.

Igen, vágott bele újfent, nem találja ön is úgy, hogy Picasso jó úton jár?

Hogy kicsoda? kérdezte a nő, Picca-?

Ha nem, hát nem, sóhajtotta a férfi, aztán minden átmenet nélkül megkérdezte:

Ugye volt valamikor egy balesete?

Mért lett volna?, kérdezte a nő.

Csak úgy, felelte tanácstalanul a férfi.

Ja, az orrom miatt?

Igen, amiatt.

Nem, az már mindig is ilyen volt.

A nő egész nyugodtan hozzáfűzte:

Az már mindig is ilyen volt.

Ördög és pokol!, mondta kis híján a férfi. De aztán csak ennyit mondott:

Ja, tényleg?

Ugyanakkor kimondottan harmonikus ember vagyok, suttogta a nő. És mennyire szeretem épp a szimmetriát! Nézze csak meg a két muskátlimat az ablakban. Balra áll egy, és jobbra áll egy. Teljes szimmetriában. Nem, higgye el nekem, belülről egészen más-milyen vagyok. Egészen más.

Közben a nő a férfi térdére tette a kezét, az pedig úgy érezte, hogy a nő

borzalmasan bensőséges szeme egészen a tarkójáig izzik.

Így aztán persze nagyon is pártolom a házasságot, az együttélést, mondta a nő halkán és kissé szégyenlősen.

A szimmetria miatt, csúszott ki a férfi száján.

A harmónia miatt, igazította ki jó-ságosan a nő, a harmónia miatt.

Hát persze, mondta a férfi, a harmónia miatt.

Aztán felállt.

Ó, hát elmegy?

Nos, én – igen.

A nő elkísérte az ajtóig.

Pedig elhiheti, belülről egészen más-milyen vagyok, kezdett bele újra.

Ugyan már, gondolta a férfi, az orrod egy valóságos otrombaság. Egy odavarrt otrombaság. Hangosan pedig ezt mondta: Belülről olyan, mint ezek a muskátlik, ezt akarja mondani? Egészen szimmetrikus, nemde? Aztán lement a lépcsőn, anélkül hogy visszaneézett volna.

A nő az ablakban állt, és csak nézett utána.

Aztán látta, ahogy a férfi odalent megáll, majd egy zsebkendővel megtörli a homlokát. Egyszer, kétszer. Majd pedig még egyszer. De azt a nő nem láthatta, hogy a férfi megkönyebbülten elvigyorodik. Azt nem láthatta, mert könny öntötte el a szemét. A muskátlik pedig éppolyan szomorúak voltak. Az illatuk legalábbis erről árulkodott.

A kávé meghatározhatatlan

A székeken lógtak. Fel voltak aggatva az asztalok fölé. Valamilyen borzalmas fáradtság aggatta fel őket. Ez ellen a fáradtság ellen nem segített semmilyen alvás. Világfáradtság volt ez, amelynek már nincsenek elvárásai. Legfeljebb egy vonatra vár. Még-hozzá egy váróteremben. Így aztán ott lógtak felaggatva székek és asztalok fölé. Úgy lógtak ott a ruhájukban és a bőrükben, mintha az a terhükre lenne. A ruhájuk és a bőrük. Kísértetek voltak, akik ezt a bőrt öltöttek magukra jelmez gyanánt, s egy ideig embert játszottak. Úgy lógtak a csontvázaikon, mint a madárijesztők a póznáikon. Az élet aggatta fel őket saját agyuk csúfjára és saját szívük kinszenvedésére. És minden szél felvállalta velük a játékot. A szél játszott velük. Benne lógtak egy életben, ahová egy arctalan isten lógatta fel őket. Egy isten, aki nem volt jó és nem volt gonosz. Aki csak volt. És többé már nem. És ez már túl sok volt. És ez már túl kevés volt. És az isten odaaggatta őket az életbe, hogy ott himbálózzanak egy ideig, mint vékony hangú harangok a láthatatlan haranglábácsolatban, mint szélfúttá madárijesztők. Kiszolgáltatva maguknak és a bőrnek, amelynek nem találták a varratát. Felaggatva székekre, póznákra, asztalokra, akasztófákra és feneketlen szakadékok fölé. És senki se hallotta meg vékony hangú kiáltásaikat. Mert hisz ennek az istennek nem volt arca. Éppen ezért nem lehetett füle sem. Ez a fül nélküli isten volt az ő legnagyobb elhagyatottságuk. Ez az isten csak lélegeztette őket. Kegyetlenül és grandiózusan. És ők lélegeztek. Vadul, mohón, falánkan. De magányosan, vékony hangú magányban. Hisz az

ordításuk, a rettenetes ordításuk még ahhoz sem jutott el, aki mellettük ült az asztalnál. És a fül nélküli istenhez sem. Még ahhoz sem, aki mellettük ült az asztalnál. Ugyanannál az asztalnál. Mellettük. Annál az asztalnál.

Négyen ültek az asztalnál, és várták a vonatot. Nem ismerhettek egymásra. Köd úszkált a fehér arcok között. Éjszakai párából, kávégőzből és cigarettafüstből összeállt köd. A kávégőz bűdös volt, a cigaretták szaga pedig édeskés. Az éjszakai pára szükségből, parfümből és öreg férfiak lélegzetéből képződött. És olyan lányokéból, akik még nőnek. Az éjszakai pára hideg volt és nedves. Mint a rettenet verejtéke. Három férfi ült az asztalnál. És egy lány. Négy ember. A lány a csészejébe bámult. Az egyik férfi szürke papírra irkált valamit. Igen rövid ujjai voltak. A másik könyvet olvasott. A harmadik a többieket nézte. Jártatta rajtuk a tekintetét. Vidám arca volt. A lány a csészejébe bámult.

Ekkor az, akinek igen rövid ujjai voltak, megkapta az ötödik csésze kávéját. Undorító ez a kávé, mondta, és egész kurtán felpillantott. A kávé meghatározhatatlan. Amúgy nagyszerű ital. Aztán újra írni kezdett. Ám hirtelen eszébe jutott valami és még egyszer felpillantott. De hát maga hagyta kihűlni a kávéját, mondta a lánynak. Hidegen pedig végképp nem finom. Amúgy nagyszerű ital. Ha forró, még csak megjárja. De meghatározhatatlan. Meg-ha-tá-roz-ha-tat-lan! Egyre megy, mondta a lány annak, akinek igen rövid ujjai voltak. Ekkor az teljesen abbahagyta az írást. A lány így mondta: Egyre megy. A férfi ránézett. Csak a tablettáim akarom veled bevinni, mármint a kávéval, mondta

a lány zavartan, és belebámult a csészéjébe, egyre megy, hogy közben kihűlt. A feje fáj?, kérdezte a férfi a lányt. Nem, mondta az újfent zavartan, és belebámult a csészébe. Olyan hosszan bámult bele a csészébe, hogy a rövid ujjú végül dobolni kezdett a ceruzájával. Ekkor a lány feléje fordította a tekintetét. Véget kell vetnem az életemnek. A fejem nem fáj. Véget kell vetnem az életemnek. És ezt úgy mondta, mintha azt mondaná: A tizenegyes vonattal utazom. Véget kell vetnem az életemnek, mondta. És belebámult a csészébe.

Ekkor a három férfi ránézett. Az, aki könyvet olvasott. És az, akinek vidám arca volt. Na tessék, gondolta épp az, egy bolond lány. Egy igazi bolond. Furcsa egy ember maga, mondta az, akinek rövid ujjai voltak. Csak mert véget akar vetni az életének?, kérdezte a könyvolvasó, és érdeklődve előrehajolt az asztal felett. Nem, hanem mert ezt egyszerűen csak úgy kimondja. Olyan egyszerűen, ahogy az ember azt mondja, indulás, vagy hogy pályaudvar, válaszolta a másik. Ugyan már, mondta a könyvolvasó, ő csak azt mondja, amit gondol. Nincs ebben semmi furcsa. Sőt, igen derék dolog tőle. Én ezt igen derék dolognak találok. A lány zavartan bámult a csészéjébe. Derék dolognak?, dohogott az, akinek igen rövid ujjai voltak, és felháborodottan csücsörített, azt mondja, derék dolognak találja? Hát, nem is tudom. Még hogy derék! Nézzen csak rám. Ha én most egyszerűen csak kimondanám, amit gondolok. Hogy? Mit? Nekem itt ma éjszaka ötezer kenyeret kellene átvennem. És csak kétszáz érkezett. A hiány négyezer és nyolcszor száz. S most számolnom kell. Csücsörített, magasra emelte az írótübjét, majd visszadobta az asztalra. És tudja, hogy

most mit gondolok? A lány a csészéjébe bámult. A vidám férfi meresztette a szemét, vigyorgott és hallgatott. Az pedig, aki könyvet olvasott, így szólt: Na mit? Megmondom magának, kedves uram, megmondom magának. Azt gondolom, hogy holnap négyezer-nyolcszáz család nem jut hozzá a kenyéréhez. Holnap reggel négyezer-nyolcszáz embernek nem lesz kenyere. Holnap négyezer-nyolcszáz gyerek éhezni fog. És az apjuk is. Meg persze az anyjuk is. De ők ezt nem érzékelik. A gyerekek azonban igen, jó uram, a négyezer-nyolcszáz gyerek igen. Most nekik holnapra nincs kenyér. Lássá, ezt gondolom én, tisztelt uram, erre gondolok, és csak ülök itt és irkálók és iszom ezt a meghatározhatatlan kávét. S közben ezt gondolom. Mégis mi lenne, ha csak úgy egyszerűen kimondanám, mi? Ki tudná azt elviselni, mi? Hisz senki se lenne képes elviselni, ha mindent kimondanánk, amit gondolunk. Csücsörített és szögesdrótot húzott a homloka elé. Úgy tele volt az ránccal. Mintha szögesdrót lenne.

A lány belebámult a csészéjébe. Még belefut, gondolta a könyvolvasó. Aztán persze eszébe jutott, hogy a csésze túl kicsi a belefutadáshoz, s azt mondta: Ez a kávé alig élvezhető. Ekkor a vidám arcú akkorát csapott a tenyerével az asztalra, hogy csak úgy csattant. Ez a lány bolond, mondta, s az arca – anélkül hogy tudatában lett volna a dolognak – eközben vidáman vigyorgott, ő pedig mohó kortyokkal itta a kávét. Ez a lány bolond, mondta kifutva az ivástól, simán agyon kellene csapni, amiért ennyire bolond, én mondom. Na ide hallgasson, drágalátos uram! kiáltotta a kenyérkereskedő. Vigyorg, mint a pék kuttyája a meleg zsemlelére, közben meg agyoncsapásról beszél. Magától óvakodnunk kell,

azt hiszem. Vigyorog, mint a pék kutyája, közben meg miket beszél... Erre az, aki könyvet olvasott, ugyancsak kihívóan elmosolyodott. Szó sincs róla, mondta, szó sincs róla. Ez dualizmus, értik? Tipikus dualizmus. Mi mindannyian magunkban hordozunk egy darab Jézust és egy darab Nérót, értik? Mindannyian. Vágott egy grimaszt, előretolta az állát és az alsó ajkát, egészen kicsire hunyorította a szemét, az orrlyukait pedig felfújta hozzá. Néró, mondta magyarázatképpen. Ezt követően szentimentális arcot vágott, és hűséges kutyaszemmel, értelmetlenül és kissé unalmasan nézett körbe. Jézus, magyarázta közben. Majd: Lássák, ez van mindnyájunkban. Tipikus dualizmus. Hol Jézus, hol Néró. És villámgyorsan megpróbálta még egyszer megmutatni a két arcot. Nem sikerült neki. Talán mert annyira rossz volt a kávé.

Ki az a Néró?, kérdezte bután a vidám arcú. Ó, a névnek nincs jelentősége. Néró egy ember volt, akárcsak maga vagy én. Pusztán nem büntették meg azért, amit tett. És ő ezt előre tudta. Így aztán megtett mindent, amit egy ember megtehet. Ha levélkihordó lett volna vagy asztalos, felkötötték volna. Ám ő véletlenül császár volt, s azt tette, ami eszébe jutott. Mindent megtett, ami csak eszébe juthat egy embernek. Ez a teljes Néró. És maga úgy véli, hogy én egy Néró vagyok?, kérdezte a vidám arcú. Fifty-fifty, kedves uram. Bizonyára Jézus is tud lenni. De ha ezt a lányt agyon akarja csapni, akkor maga Néró, kedves uram, akkor maga ténylegesen Néró. Érti?

Mintha parancsszóra cselekednének, a három férfi fogta a kávéscsészéjét, ivott, s a fejüket eközben a tarkójukra hátradöntve, mindhárman a mennyezetre néztek. Ám odafent nem

volt kivehető semmi, így visszatértek a földre. A kenyérkereskedő pedig tizenhetedszer és tizennyolcadszor ezt mondta: A kávé meghatározhatatlan. A kávé meg-ha-tá-roz-ha-tat-lan. A vidám arcú azonban megtörölgette az ajkát, majd kifakadt: Maguk is bolondok. Mind bolondok vagytok. Mi közöm Néróhoz? Vagy ahhoz a másikhoz? Semmi, én mondom maguknak, semmi, én mondom. A háborúból jövők, s haza akarok jutni. Úgy ám. És otthon a szüleimmal reggelente ki akarok ülni az erkélyre kávézni. Erre vágytam az egész háború alatt. Reggelente a szüleimmal az erkélyen ülni és kávézni. Úgy ám. Már úton is vagyok. És akkor jön ez a bolond lány, és egyszerűen azt mondja, hogy véget akar vetni az életének. Nincs ember, aki elviseli, hogy valaki egyszerűen kijelentse: Véget akarok vetni az életemnek.

Ezt mondta a katona. A kenyérkereskedő pedig felemelte a szemét a kávéja kifürkészhetetlenségéből, tett egy hát-nem-ezt-mondom-én-is? mozdulatot, és így szólt: Hisz erről beszélek, hisz egyvégtében erről beszélek. Pont arról van szó, mint a kenyér esetében. Ha azt csak úgy egyszerűen kikürtölném, mi? Holnap négyezer-nyolcszáz gyereknek nem lesz kenyere, mi? Maguk akkor hogy éreznék magukat, mi? Ki tudná ezt elviselni? Manapság bizony már senki se visel el ilyesmit, uraim. És ránézett a könyvet olvasóra. S a vidám arcú, aki a háborúból jött, szintén a könyves emberre nézett.

A könyvolvasó felállt. Kisujjával lepöckölt az asztalról néhány morzsát, s közben azt mondta borúsán: Maguk nekem túlzottan materialisták. Maga azért jön haza a háborúból, hogy az erkélyen kávéit ihasson. Maga meg, maga kenyérral kereskedik. Ma-

ga gyerekeket és kenyeret számolgat. Te jó ég, hát mi rá a garancia, hogy külön tudja választani a dolgokat? Ki tudja, hogy holnap majd nem löszert számolgat-e. Fejenként harminc lövésre valót. Hisz mindig így volt a háború alatt: fejenként harminc lövésre való muníció. Igaz, most kenyérről van szó, most véletlenül kenyérről van szó. És borúsán hozzáfűzte: Jó éjszakát, nekem maguk egyszerűen túlzottan materialisták, nincs többről szó, egyszerűen túlzottan materialisták. Jó éjszakát.

Ekkor a kenyérkereskedő utána-szólt: Éhezett már életében, kedves uram? Az én kenyérem nélkül egyáltalán nem olvasgathatná a könyveit, az már bizonyos, kenyér nélkül nem, tisztelt uram! És muníció nélkül sem működik a dolog, nemde, anélkül sem megy, tisztelt uram! S most a katonára nézett. Ekkor aztán a katona is a könyves embert vette célba, előrehajolt, hogy jobban lássa, milyen volt a találat. Mint Néró, gondolta a könyvtulajdonos és rámeredt, kiköpött Néró. És a katona Néró ráripakodott: Volt maga egyáltalán a háborúban, maga? Volt már bármilyen háborúban? Ha egyszer majd háborúba keveredik, akkor utána maga se akar mást, mint az erkélyen ülni és kávézni. Semmi mást nem akar majd, ezt én mondom magának, kedves uram.

A könyvtulajdonos rápillantott a két másikra, és borúsan ütögette az ajkát a könyvével. Aztán állító helyében kiitta a csészéjét. S a két másik is ivott. Meghatározhatatlan, mondta a kenyérkereskedő, és megrázkódott. Akárcsak az élet, mondta a könyves ember, és udvariasan meghajolt feleje. És a kenyérkereskedő barátságosan viszonzta a meghajlást. Barátságosan mosolyogva túléptek a vitájukon. És mindketten világfiak

voltak. És a könyves ember titkon úgy vélte, ő győzött. S ezen mosolyognia kellett.

Ám ekkor borzalmas üvöltésre nyitotta a száját. De az üvöltés nem jött elő. Az üvöltés annyira borzalmas volt, hogy képtelen volt végrehajtani. Megrekedt mélyen a bensőjében. Csak a szája maradt tátva, mert kiment belőle a levegő. A könyves ember a negyedik széket bámulta, amelyen az előbb még a lány ült. A szék üres volt. A lány eltűnt. S a férfiak megláttak az asztalon egy kicsi üvegcsét. Üres volt. És a lány eltűnt. A csésze pedig, a csésze üres volt. És a lány eltűnt. A szék. És az üvegcese. És a csésze. Üres. Egészen csendben, feltűnés nélkül kiürült.

Vajon éhes volt?, kérdezte aztán végül a többiek a kenyeres ember. Bolond volt, mondta vidáman a katona, bolond volt, hisz mindig is mondtam. Jöjjön, mondta a könyvtulajdonosnak, üljön vissza. Biztos, hogy bolond volt. A könyves lassan leült, és azt mondta: Talán magányos volt? Biztos, hogy magányos volt. Magányos?, kezdett el perlekedni a kenyeres, hogyhogy magányos? Hisz itt voltunk vele. Hisz egész idő alatt itt voltunk vele. Mi?, kérdezte a könyves ember, és az üres csészébe nézett. A csészéből egy lány nézett vissza rá. De már nem tudta felismerni.

Éjszakai pára úszott át a pályaudvaron, ködből és szükségből és lélegzetből összeállt éjszakai pára. És ez a pára olyan sűrű volt, mint a meghatározhatatlan kávé. És nyirkos hideg. Mint a rémület verejtéke. A könyvtulajdonos becsukta a szemét. A kávé szörnyű, hallotta beszélni a kenyérkereskedőt. Igen, igen, bólogatott lassan, ebben igaza van: egészen szörnyű. Szörnyű vagy sem, mondta a katona, másik úgy sincs. A lényeg az, hogy forró.

Átgörgette az üvegcsét az asztalon. Az üvegcsé leesett. Összetört. (És Isten? Isten nem hallotta meg ezt a kicsi, csúf zörejt. Mindegy, hogy épp

egy üvegcsé tört-e össze – vagy egy szív: Isten semmit se hallott az egészről. Hisz nem volt füle. Hát ez az. Hisz nem volt füle.)

A professzorok se tudnak semmit se

Én egy tojáslepény vagyok. Talán nem annyira gusztusos és ropogós, de legalábbis ugyanolyan sárgán és ellapulva fekszem beteg mivoltom fekete hangulatában, mint az omlett a serpenyő fekete alján. A májam egy felfújtt futball-labda, a fejem pedig egy izzó teáskanna.

A labda és a teáskanna között levő maradvány ingerült és duzzadt mint egy vakbél. Azt, hogy omlett, r-rel kellene írni, s akkor így olvasnánk: romlett. Ezt pedig abból eredeztetnénk, hogy rom lett, és én a maláriától úgy is érzem magam, mint aki rom, romos, romhalmaz.

A mellettem álló asztal felől kalapálás hallatszik – már néhány órája. Az asztal előtt egy széken ül negyvenöt kiló, és püföli azt a huszonkét és fél kilót, amely az asztalon áll.

A huszonkét és fél kiló az asztalon: az én vaskos, súlyos írógépem. A negyvenöt kiló az asztal mellett: az én vékonydongájú, könnyű apám. Apám órák óta örült ritmusban veri a gépet, s mindegyik kattánás egy pokoli masina kattánása, s az a pokoli masina az én fejem.

De odakint madarak vannak, autók, na meg szürke fellegek, amelyek feltétlenül még ma este el akarnak jutni a mosodába, mert olyan piszkosak, mint egy illemhelyi törölköző. A madarak persze tudják, hogy az ég a tö-

rölközők mögött továbbra is kék – az autóknak meg könnyű dudálniuk! aki dudál, az egészséges. A madarak, a törölközők és a dudálások bosszantanak, mert nem tarthatok velük, mivel beteg vagyok: tik – tik – tak – tak...

Ennek ellenére igyekszem türelmes maradni, mint egy katolikus szent, akinek parázson sütögetik a körmeit, s aki ezzel az angyali türelmével istennek akar szívességet tenni. (Micsoda emberek lehettek az angyalok! Istenről nem is szólva – –!)

A rólam gondoskodó negyvenöt kiló áthajszolja a vaskos gépen, amit az én teáskannafejem kifőz, innen az én katolikus szenteket meghazudtoló türelmem. Éjszaka ugyanis, amikor a futballmájam baktériumokat harákol bele az ereimbe, az alvástól ódzkodó teáskannafejem történeteket agyal ki, amelyeket aztán apám reggel legépel.

Apám negyvenöt kilót nyom, a masina pedig huszonkettő és felet, de apám azt állítja, hogy ez számára maga a felüdülés. Valójában persze csak attól fél, hogy én különben kikászálódnék valahogy a serpenyőm sötétjéből és magam kezdenék el kopácsolni. Tudja, hogy nem maradnék veszteg, ezért zongorázza órák hosszat a gépen az álmodásaimat – negyvenöt kiló huszonkettő és fél kiló ellenében. Hát, igen: omlett, romlett, rom lett!

De hát ő mégiscsak az apám, aki attól tart, hogy a májam máskülönben zeppelelné változhat, a fejem pedig turbinává, s ezek – az elégtelen ventiláció miatt – jó eséllyel szétpukkadhatnak. Apám ventilátort játszik tehát, hogy akadályozza a turbinát és a zeppelelné, mert ki tudhatja? Talán egy szemüveges egyén? Mit segít a szemüveg, ha semmi sincs mögötte, semmi, csak egy önelégült mosoly és egy olyan tohonya ember szeme, aki nem azért hallgat, mert bölcs, hanem mert ostoba. Ezt a két dolgot ugyanis – a bölcsességből fakadó hallgatást és az ostobaság szülte hallgatást – mindig külön kell választani. Én inkább lemondok a szemüveges tehetségekről – nem, a professzorok se tudnak semmit se.

Az apám tudja, hogy nem maradnék veszteg, s tud a májamról, mert ő az apám – így aztán megbirkózik a huszonkét és fél kiló fémmel.

Aztán pedig veszekszünk. A negyvenöt kiló a száraz köhögéssel és az omlettszínű teáskannafej: az apám meg én.

A történetemben épp arról mesélek, hogy egy macska csontjai csillannak elő sápadtkórosan egy kanális sarából.

Egy macska csontjai? Ó, apám ezt nem hagyja annyiban! Elkezdti feltenni a legmerészebb kérdéseket:

Honnan tudod, hogy egy macska csontjai azok, amik ott hevernek a kanálisodban, és azzal űzik el az örökkévalóság bárgyúságát, hogy sápadtkórosan csillognak?

A magam részéről meglepődöm, de nagyon biztos is vagyok a dolgomban: Tudom és kész. Csak macskákat szokás csatornába fojtani. Meg különben is tudom.

Ám a negyvenöt kiló nem hagyja egykönnyen lerázni magát: A kanális-

ba mások keze által vagy éppen maguktól belefulladások többek között: kutyák, verebek, romlott halak, régi agancsok, bankárok (akikből előzőleg kiszorították a szuflát), kéjgyilkosság áldozataul esett örömlányok és szerelmes gimnazisták. És persze macskák is – de nincs az a (ráadásul többnyire jó eséllyel rövidlátó) anatómiaprofesszor, aki a hídról lenézve fel tudná ismerni, hogy egy macska vagy egy örömlány csontjairól van-e szó – ugyanis a professzorok se tudnak semmit se, kedves fiam.

Hohó! Valóságos költő lett az apámból, az apám fia pedig olcsó kibúvókat keres: Tudom, hogy macskacsont volt, egészen pontosan tudom. Ha azt írom, hogy azok ott egy macska csontjai voltak, akkor azok macskacsontok, amíg világ a világ, és kész. Aki a macskacsont miatt sutba vágja a történetemet, hát csak tegye! Nem szorulok rá az efféle pedáns olvasókra. Macskacsont volt, belátod végre? Mi más lett volna?

Ekkor egy igen gyengéd hang ér el hozzám az asztal másik oldaláról: És ha azt írnád, hogy egy macska csontváza volt – egy csontváz?

Erre föl én, meggyőzve, de túl gyatra állapotban ahhoz, hogy ezt be is valljam: Nos jó, felólem akár csontváz is lehetett.

Ott áll az ajtóban egy magas és sötét lány – de nem is, egy tündöklő lány. Sötét szeme van és sötét haja, de hét napnál is ragyogóbban kel fel fekete hangulatom felett.

Apám horkant egyet, majd távozik – tudja, hogy máskülönben akkorára nőne a májam, mint egy zeppelelné, megy anyámhoz, a konyhába. Horkantott, aztán megy, és tudja, hogy a konyha hideg és kellemetlen. Ám megy mégis – tudatában annak, hogy nélkülözni tudom halovány hold-

világát, ha a sötét lány velem van, ha felkelő napként sugározva velem van.

A konyhában legalább negyven percig a macskacsont logikátlanságáról fog majd vitatkozni az anyámmal – ő, efelől én bizonyosabb vagyok, mint amennyire valaha is biztos voltam Napóleon ütközeteit illetően –, tudom, látom és hallom. És azt is tudom, hogy anyámnak jobban tetszene egy disznócsont, hisz akkor nem kellene aggódnia a negyvenöt kilós férje miatt.

Anyám egy csavargóhoz illő piros és kék pettyes sálat kanyarított maga köré, amelyet egy parasztos kapoccsal fogatott össze. Látom, ahogy most a konyhában megosztoznak egy cigarettán, a macskacsontot pedig – egy csontvázra erősítve – visszadobják a kanálisba. Ez történik most a mi konyhánkban. Legalábbis az imént még egész pontosan, a pontosnál is pontosabban így láttam.

De aztán már nem látok semmit, hogy is láthatnék! A sötét lány ledobta egy székre a kabátját, majd odaült mellém. Tizenkilenc évétől úgy szökik fel a pulzusom, mint egy aprócska majom a pálmafára, ahonnan vörös hajú kókuszdiókkal dobálózik.

Ez a szíved?

Nem, csak kókuszdiók – illetve mégiscsak a szívem, mert itt vagy te, kedves napsugaram.

Megfeledkezem a konyháról, a macskacsontokról és a kókuszdiókról, az én napocskám pedig kénytelen elviselni, hogy – a megvakulás veszélye nélkül – szótlánul és intenzíven bámulom.

Meg akarja tapintani a pulzusomat – tényleg akarta? –, de a majomnak fuccs, s én lefogom a kezét. Oda-kint most facsarják ki a törülközőket, madarak és autók részben elkese-redetten náthás, részben felháboro-

dottan pökhendi hangokat hallatnak. Felólem akár három hétig is eshet, mert tőlem nem egészen egytenyérnyi távolságban a nap ül mellettem, s érzem, ahogy a háta hozzáér a sípcsonthoz – már-már makkegészséges vagyok. Mit érdekelnek engem ezek után az autók meg a madarak!

Közben néhány félhangosan kimondott szóból megértem, hogy kedveljük egymást. Nem a szavakon múlik, hogy észrevesszük.

Csengett tegnap este a füled?

Tegnap este? A tied alighanem egyfolytában cseng. Nem, nem ezen múlt. A hangon múlt, hogy észrevet-tük. (Néha egészen fiatal állatoknál használjuk ezt a hangot – így –, ahogy most beszélünk.)

A majom – hej, micsoda erő van ebben a kis fickóban! – még nagyobb erővel dobálja a kókuszdiókat. De nemcsak rám. Mert a tündöklő sötét lány egyszerre csak nyugtalanul pillant felém. A nyakán lüktet egy parányi kék érdarab.

Annyira okosak vagy annyira buták vagyunk mindketten – vagy annyira meglepődöttek –, hogy egyikünk se szól semmit. Mit is mondanánk? Járd végig a világ összes könyvtárát, gyűjtsd be a világ összes szerelmes regényét, s nem találsz egyetlen akár csak félig-meddig értelmes mondatot, amelyet ebben a pillanatban lehetne mondani.

A konyak és a láz bátorra tesz. Konyakom nincs, lázam annál inkább. Így aztán vakmerő leszek. Becsúszatom a napocskám kezét az ingem alá, a szívem fölé: Hallod, igen? Ott ül egy majom, és kókuszdiókat hajigál. Kókuszdiókat, nagy, kövér kókuszdiók millióit. Egyre többet és egyre szaporábban! Érzed?

Erre halkan ezt mondja: Ó, te – itt ni: nálam is.

Aztán már egyikünk sem mond semmit. Mit is mondanánk? A mi kókuszdióink után a világ egyetlen tenorjának se támadna ennél jobb ötlete. Senki se tudna ennél szebbet kitalálni. A professzorok pedig végképp nem. A professzorok semmit se tudnak!

Az apám viszont tudja, hogy a kókuszdiók sortüze romba dönti a májamat, ha most nem lép közbe. Ezért aztán – rég elfeledve a macskacsontokat – bejön a konyhából és leül az írógép mellé. Ő az apám, és tudja, hogy egy betegnek bőven elég kétórányi napsütés, s az én kedves na-

pocskám hirtelen szintén belátja ezt, sajnos!

A majom üdvözült fáradtan lecsúszik a pálmafáról, a sötét lány pedig azt mondja:

– hamarosan, mindenképpen és vizslát

– amikor megkérdezem tőle, hogy mikor áll majd megint az ajtómban.

Aztán az apám az írógép pléhhangú ritmusával belekalapál egy paradicsomi álomba. Pálmák vannak ebben az álomban, kókuszdiók, majmocskák és sötét, sötét szemek.

Szalai Lajos fordításai

Wolfgang Borchert 1921. május 20-án született Hamburgban. Előbb könyvkereskedő volt és színészként is dolgozott. 1941-ben behívták katonának, és kikerült a keleti frontra, ahol „bomlasztás” miatt kétszer is börtönbüntetésre ítélték. Amikor 1945-ben hazatért Hamburgba, már súlyos beteg volt. 1947. november 11-én halt meg Bázalban. Melankóliától terhes verseiben és történeteiben senkihez sem hasonlítható nyelven és formában egy „elárult nemzedék” keserűségét és gyászát szólaltatja meg.

A *pitypang* c. története tette egy csapásra ismertté. Ebben a műben a fogság traumatikus élménye ugyanannak a szituációnak, a foglyok nap mint nap ismétlődő udvari sétájának a variációira redukálódik. Legnagyobb sikerét *Az ajtón kívül* című, roppant intenzitású drámájával érte el, amelynek ősbemutatójára egy nappal a halála után került sor Hamburgban.

A háborút közvetlenül követő korszak német társadalmának állapotát, a szétroncsolt életek vergődését ábrázoló irodalmat gyakran a „romirodalom” megjelöléssel illetik. Wolfgang Borchert ennek a „romirodalom”-nak a reprezentánsa, s egyben előfutárja a háború utáni évek német irodalmának. A sajnálatosan karcsún maradt életmű elfér egy vékonyka kötetben, amelyből magyarul a drámája és egy sor rövid elbeszélése jelent meg nyomtatásban. Az itt közölt rövid történetek legjobb tudomásunk szerint eddig még nem szólaltak meg magyar nyelven.

A LÁNY ÉS AZ ERDŐ SZELLEME